

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра інформатики, кінезіології та кіберспорту

Свістельник І. Р.

ЛЕКЦІЯ № 5

Академічна доброчесність. Плагіат

з навчальної дисципліни

„ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ”

галузь знань 24 „Сфера обслуговування”

спеціальність 241 „Готельно-ресторанна справа”

рівень вищої освіти – бакалавр

факультет туризму

ТЕМА. Академічна доброчесність, плагіат

Щоби не порушувати авторські права та інформаційну етику, не застосовувати у своїх наукових роботах та академічних текстах плагіат, необхідно дотримуватися **академічної доброчесності**.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- **самостійне виконання навчальних завдань**, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- **обов'язкове покликання на джерела інформації** у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- **дотримання норм законодавства про авторське право**;
- **надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності**.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; формою академічного плагіату є самоплагіат, що полягає у відтворенні без посилання на джерело інформації власних раніше опублікованих текстів;

1. **фабрикація** – фальсифікація результатів досліджень, посилань, або будь-яких інших даних, що стосуються освітнього процесу;
2. **обман** – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;
3. **списування** – використання без відповідного дозволу зовнішніх джерел інформації під час оцінювання результатів навчання.

ПЛАГІАТ — ЦЕ ВИКОРИСТАННЯ СЛІВ ЧИ ТЕКСТУ ІНШОЇ ЛЮДИНИ, БЕЗ ЗАЗНАЧЕННЯ АВТОРСТВА

В академічному середовищі плагіат найчастіше використовують в публікації під власним іменем чужого тексту або у запозиченні фрагментів чужого тексту без зазначення джерела запозичення.

Закон про авторське право захищає форму твору (перепарафразування тексту може бути розцінене як оригінальний твір, відсутність плагіату), тоді як ключове у понятті „академічний плагіат” – це відтворення наукових (творчих) результатів інших осіб без належного посилання, і перепарафразування тексту без покликання на джерело є різновидом академічного плагіату. **Увага**, слово „покликання” використовуємо тоді, коли мовиться про вказування на кого-, що-небудь для підтвердження, наведення як доказ. Посилання застосовуємо як зв’язку між електронними сторінками в гіпертекстових документах.

Серед студентів та науковців поширений плагіат декількох типів: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; перепарафразування чужої праці без згадування оригінального автора.

Приклад дослівного плагіату:

Текст першоджерела переписується без істотних змін як власний, копіюючи великі куски авторського тексту без посилань на джерело, видаючи його за власний.

Найбільш популярний вид плагіату серед студентів – авторська компіляція декількох джерел без покликань.

Ознаки та види академічного плагіату:

привласнення чужих результатів або у відтворенні чужих опублікованих текстів без зазначення авторства;

дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з покликанням на джерело (в окремих випадках некоректним вважають навіть використання одного слова без покликання на джерело, якщо це слово використовують в унікальному значенні, наданому цим джерелом);

використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;

перепарафразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без покликання на це джерело;

подання як власних робіт (дисертацій, монографій, навчальних посібників, статей, тез, звітів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, рефератів тощо), виконаних на замовлення іншими особами (справжні автори надали згоду на таке використання).

Ознаки та види самоплагіату:

власний, раніше опублікований науковий результат;

опублікування старого наукового результату як нового;

включення в наукові публікації власні праці;

публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт, як нових наукових робіт;

публікація одних і тих самих наукових результатів, в різних статтях, монографіях, інших наукових працях, як нових результатів, які публікуються уперше;

поєднання старих і нових даних без чіткої їх ідентифікації з відповідними посиланнями на попередні публікації;

публікація частини раніше опублікованих даних без покликання на попередню публікацію;

відсутність покликань на попередню публікацію цих даних та раніше виконаний їх аналіз.

Ознаки та види фабрикації:

вигадані дані чи факти;

використання сфабрикованих даних поруч зі справжніми.

Ознаки та форми списування:

залучення зовнішніх джерел інформації;

активне використання інформації з мережі інтернет;

виконання різними особами робіт з однаковим змістом як результату власної навчальної діяльності;

написання чужих варіантів завдань;

отримання допомоги при виконанні тих завдань, які передбачають самостійне виконання.

Ознаки обману:

імітація освітньої та наукової діяльності;

неправдиве співавторство.

Ознаки хабарництва:

неправомірною вигодою за отримання позитивної або вищої оцінки під час складання будь-якого виду поточного та підсумкового контролю.

Ознаки необ'єктивного оцінювання:

умисне заниження чи завищення оцінок, надання та/або отримання будь-яких необґрунтованих переваг в освітній, дослідницькій чи трудовій діяльності здобувачам освіти та співробітникам закладу вищої освіти, у тому числі через родинні та інші неформальні зв'язки.

ПЛАГІАТОМ НЕ ВВАЖАЮТЬ: загальновідомі факти, ідіоми, повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації, фольклор, офіційні документи (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо).

Фундаментальні цінності академічної доброчесності

Чесність	Академічні спільноти доброчесності просувають пошук істини й знання через інтелектуальну та особисту чесність у процесі навчання, викладання, наукових досліджень і надання сервісів по дорученню адміністрації
Довіра	Академічні спільноти доброчесності стимулюють і покладаються на клімат взаємної довіри. Клімат довіри заохочує і підтримує вільний обмін ідеями, який у свою чергу дає можливість науковим пошукам реалізуватися найповнішою мірою
Справедливість	Академічні спільноти доброчесності встановлюють чіткі й прозорі очікування, стандарти й практики для підтримання справедливості у стосунках між студентами, викладачами та адміністративним персоналом
Повага	Академічні спільноти доброчесності цінують інтерактивну, кооперативну та партисипативну (демократичну) природу навчання і пізнання. Вони шанують та вважають за належне розмаїття думок та ідей
Відповідальність	Академічні спільноти доброчесності покладаються на принципи особистої відповідальності, що підсилюється готовністю окремих осіб і груп подавати приклад відповідальної поведінки. Підтримують взаємно узгоджені стандарти, а також вживають належних заходів у випадку їхнього недотримання
Мужність	Для розбудови й підтримання академічних спільнот доброчесності потрібно більше, ніж просто вірити в фундаментальні цінності. Трансформація цінностей від розмов про них до відповідних дій, їхнє відстоювання в

умовах тиску і труднощів потребує рішучості,
цілеспрямованості і мужності

Часто основним порушенням академічної доброчесності вважають саме академічний плагіат. В умовах масового списування студентами рефератів, курсових та дипломних робіт з мережі інтернет, плагіат став наймасштабнішим явищем академічної спільноти.

Міжнародний досвід проявів академічної нечесності виявив нову тенденцію плагіату з назвою „ПФФ”: плагіат + фальсифікація + фабрикація. А сучасність такого плагіату – contract cheating – у написанні студентських робіт сторонніми особами чи комерційними компаніями **на замовлення**.

Отже, щоби уникнути проявів плагіату студентам потрібно:

самостійно виконувати навчальні завдання;
коректно покликатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей;
усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності;
оцінювати власну поведінку відповідно до норм академічної доброчесності;
давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх із моральними та професійними нормами.

Міжнародна практика боротьби з плагіатом

Німеччина. У цій країні одне з найбільш ригористичних (надсуворе щодо дотримання етичних норм) розумінь авторського права. Випускові роботи на стадії захисту майже не перевіряються на наявність текстових запозичень.

Словаччина. Від 2009 р. дипломні роботи у цій країні перевіряють на наявність плагіату та зберігають в цифровому сховищі (державна система), а з 2010 р. Міністерство освіти, науки, досліджень і спорту Словацької Республіки зобов'язало всі заклади вищої освіти (ЗВО) використовувати цифрове сховище та перевіряти академічні тексти на наявність плагіату.

Великобританія. Провідну роль у формуванні ефективних політик академічної доброчесності в університетах Сполученого Королівства відіграє Агенція із забезпечення якості вищої освіти (The Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA), незалежний орган, який контролює кваліфікаційні стандарти вищої освіти. Останніми роками була запроваджена система «Anti-Plagiarism» для загального користування в британських закладах вищої освіти (ЗВО) відповідно до урядової програми. Придбання цієї антиплагіатної програми взяли на себе самі освітні заклади. Згідно з правилами одного з

найкращих світових закладів – Оксфордського університету одним із найсерйозніших гріхів під час іспитів є списування та плагіат. Якщо такі випадки мають місце в університеті, це обов’язково розслідують, на студентів накладають штрафи, які залежно від провини можуть змінювати (від зняття балів за оцінювання аж до виключення з університету). Якщо виявиться, що плагіат є не випадковим, це може призвести до серйозного покарання. В університеті запроваджено Положення щодо порядку складання іспитів, оцінювання дисертацій, магістерських та курсових робіт. Щодо останніх – обов’язково проводиться експертиза на виявлення збігів у текстах на наявність плагіату. Більшість англійських університетів використовує для перевірки текстів на наявність текстових запозичень одну з кращих та найбільших систем – Turnitin.

Румунія. У цій країні досі відсутнє академічне регулювання стосовно бакалаврських та магістерських робіт на національному рівні, відповідальність повністю покладена на ЗВО. Було створене національне сховище докторських дисертацій з антиплагіатним модулем Plagiat.pl, та більшість ЗВО користується антиплагіатною інтернет-системою sistemantiplagiat.ro (румунський бренд Plagiat.pl).

Польща. Від 1 жовтня 2014 р. у країні запроваджена обов’язкова перевірка всіх дипломних робіт на наявність плагіату. Створено польське загальнонаціональне сховище дипломних робіт, яке містить всі дипломні роботи, захищені після 30 вересня 2009 р. Тексти робіт перевірені антиплагіатними програмними засобами, затверджених міністерством освіти.

Китай. Академічна недоброчесна поведінка широко поширена і вкорінена в китайській системі вищої освіти. Держава зіграла парадоксальну роль як у формуванні умов, які призвели до такої поведінки в дослідженнях, так і, останнім часом, у регулюванні академічної етики. У Китаї приділяють увагу не якості наукових публікацій, а їх кількості; серед студентів та викладачів поширене хабарництво. Боротьба з плагіатом відбувається лише на інституційному рівні. Наприклад, Пекінський університет запровадив власну політику щодо академічної доброчесності на основі американської формули FFP (фальсифікація, фабрикація та плагіат). Згодом низка інших установ наслідували цей приклад. Однак запроваджена окремими закладами вищої освіти Китаю американська формула боротьби з плагіатом не була визнана більшістю університетів країни, тому зловживання плагіатом продовжують підривати міжнародну довіру до зростаючої наукової продукції Китаю.

США. Академічна доброчесність розглядається у США не як морально-етичне, а як організаційне питання, що відповідає прагматичному американському ставленню до проблем та шляхів їх вирішення. Заклади вищої

освіти активно сприяють студентам у чесному та відповідальному навчанні, розглядають студента не як порушника, а як здобувача освіти, тому всебічно допомагають йому у засвоєнні принципів та методів навчання (навчити вчитися). Університет приймає на себе відповідальність за виконання цього завдання. Відповідь на питання, чому студенти списують, вдаються до плагіату, обману і шахрайства, шукають не у недостатньому рівні моральності студентів, а у сфері організації навчального процесу: брак часу, досвіду, інформації, необхідної для виконання завдання, недостатньо чіткі викладацькі інструкції, нерозуміння студентом завдання, страх, відсутність віри у власні сили, неможливість звернутися по допомогу тощо. Університети працюють над усуненням цих причин та умов академічної недоброчесності і охоче діляться своїм досвідом та напрацюваннями щодо реалізації цього завдання.

Рекомендації МОН України щодо впровадження забезпечення академічної доброчесності у ЗВО. Академічна чесність у виконанні наукових досліджень

2018 року МОН України за підтримки Посольства США розробило Рекомендації з академічної доброчесності у закладах вищої освіти (ЗВО) на основі міжнародного досвіду. Ці рекомендації разом із розширеним Глосарієм термінів і понять з академічної доброчесності було розіслано у всі ЗВО України.

Рекомендації окреслили основні вимоги до академічної доброчесності:

студенти повинні набути компетентностей академічної доброчесності та навичок академічного письма;

викладацький колектив має дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Щодо порушень академічної доброчесності здобувачами вищої освіти до Закону України «Про вищу освіту» 2019 року внесено зміни, які передбачають можливість скасування рішень про присудження наукового ступеня, ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, зокрема, наявності академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Міністерство освіти і науки України здійснює комплекс заходів, спрямованих на реалізацію цієї норми. Одним з них є забезпечення доступності текстів дисертацій і кваліфікаційних робіт у Національному репозитарії академічних текстів, на офіційних сайтах та репозитаріях закладів вищої освіти (наукових установ).

26 серпня 2021 року Кабінет міністрів України схвалив Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації у разі **виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності**. У разі скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації відповідний документ про вищу освіту та документи про вищу освіту, видані на його основі, будуть недійсними.

Список використаних джерел:

1. Більше 35 тис. «піратів» було притягнуто до відповідальності. – URL: <https://sudum.net/news/5ba4a9ef403ac31f5449aba2>
2. В Іспанії знизився рівень відвідувань піратських сайтів. – URL: <https://apo.kiev.ua/v-ispaniyi-znyzyvsya-riven-vidviduvan-piratskyh-sajtiv/>
3. Ніколаєв Є. Рецензія на новий посібник з академдоброчесності. – URL: <https://www.skeptic.in.ua/omelchuk-review/?fbclid=IwAR0VHDANVQ-3tFa9pvXLfaujJHVaQykOD-sVNUK7dwmnX1xd8p7WwcVHsao>
4. Павленко Х. Захист авторського права в соціальних мережах / Христина Павленко, Олена Яремчук. – URL: <https://femida.ua/advice/zahyst-avtorskogo-prava-na-prostorah-sotsialnyh-merezh/>
5. Петренко Г. Безсмертні корсари інтернет-морів: як борються з інтернетпіратством у світі та що варто зробити в Україні. – URL: <https://ms.detector.media/zakonodavstvo/post/15855/2016-01-27-bezsmertni-korsariinternet-moriv-yak-boryutsya-z-internet-piratstvom-u-sviti-ta-shcho-var-to-zrobiti-vukraini/>